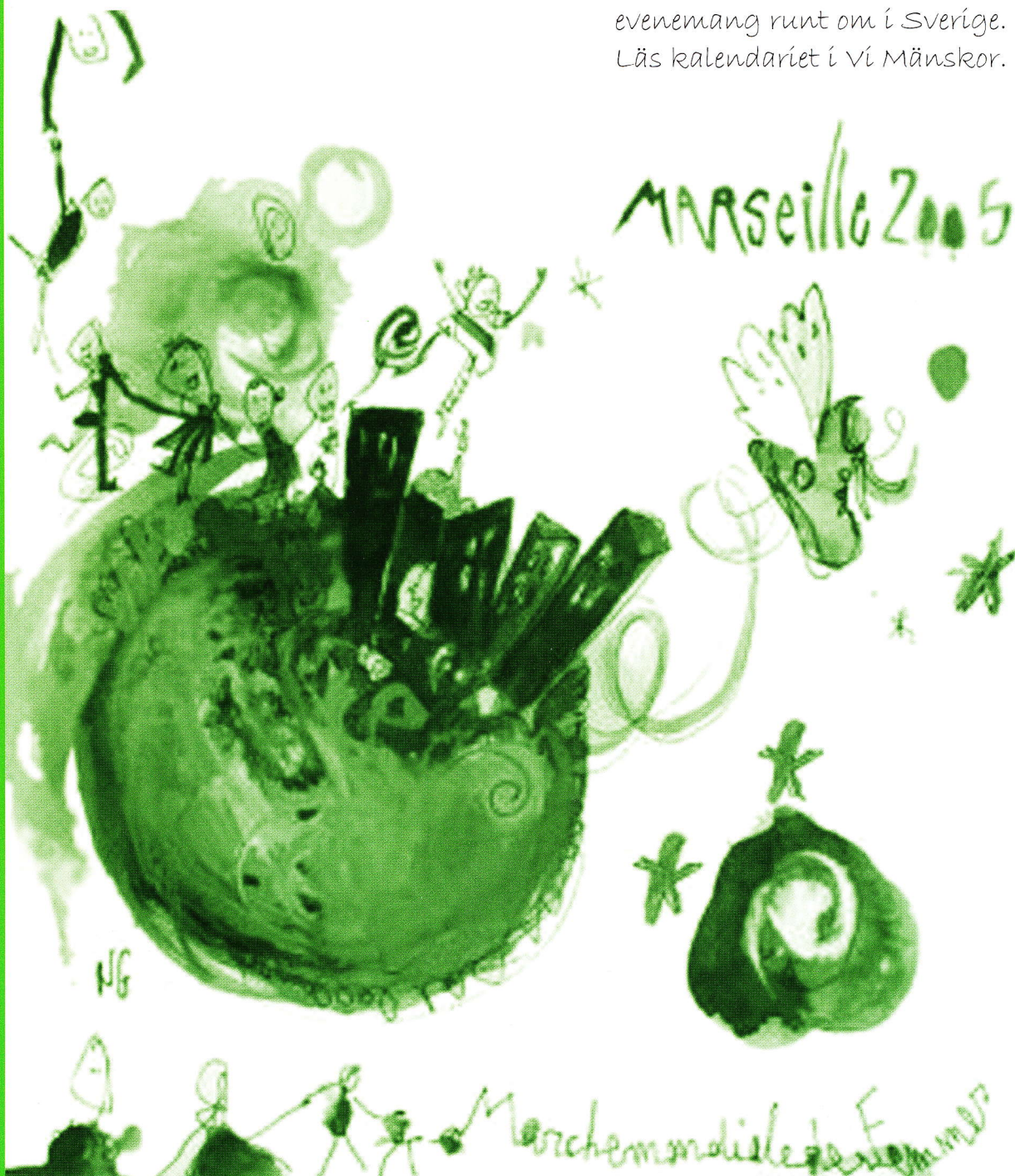


VI MÄNSKOR

Tusen och åter tusen kvinnor är på marsch
mot fattigdom och våld, för rättvisa och fred.
Från Brasilien 8 mars, till Burkina Faso, dit
de anländer 17 oktober. Gå med du som kan!

Under hela denna tid anordnas också
evenemang runt om i Sverige.
Läs kalendariet i Vi Mänskor.





VI MÄNSKOR

Nr 2 2005

Redaktionsadress:

Vi Mänkor
Linnégatan 21 B
413 04 Göteborg
Tel/Fax 031-14 40 28
e-post: vimanskor@telia.com
PG: 50 50 95 – 0

Ansvarig utgivare:

Evy Hagman

Redaktion:

Aase Bang, Erni Friholt
Britt-Marie Olander, Elly Engstedt,
Caroline Runesdotter,
Marie-Louise Carlberg

Omslag:

Teckning från
Världskvinnomarschen 2004

Skriv till oss!

Vi välkomnar alla bidrag,
men kan tyvärr inte betala
några arvoden.

Nästa nummer: september 2005

Manusstopp: 15 juli 2005

Tryckeri: PR-Offset, Mölndal

Innehåll

3. Ledare
Elly Engstedt
4. De valde samarbetet
Aase Bang
6. Besök hos Shatilas barn
Marie-Louise Carlberg
8. Att forma sin framtid –
tillsammans med andra
Marie-Louise Carlberg
10. Ett folk som befriar sig självt...
Helena Fernández
12. Hur länge ska vi låta oss luras?
Marica Möller
15. Nobels Fredspris
16. Brev från Gudrun
18. Kvinnliga konstnärer under 1800-talet
Ingrid Ingelman
20. Minimalistisk trådpoesi
Marie-Louise Carlberg
22. Recensioner
25. Notiser
26. Alla behöver en vän i nöden
Elly Engstedt
28. Världskvinnomarschen
Erni Friholt
29. Bilder från Världskvinnomarscher
30. SKV- internt
31. Svenska Kvinnors Vänsterförbund

Ledare

Den som väntar på något gott kan få vänta för länge!

Pengar, pengar!

Kvinnoorganisationerna behöver pengar för sitt fortsatta arbete.

Och det NU!

Frågan om statligt organisationsstöd till kvinnoorganisationer har nu nöts och stötts i flera år. Det är på tiden att regeringen lägger fram ett förslag om hur det ska se ut i framtiden.

Situationen är denna: För att i dag få ekonomiskt stöd till sin allmänna verksamhet måste en kvinnoorganisation ha minst 1500 medlemmar. Har man mindre, får man inte ett rött öre. SKV har färre antal medlemmar och får därför inte heller en krona i bidrag. Och har inte heller fått det de senaste sju åren. Det är alltså medlemsantalet som är styrande – inte vad organisationen uträttar eller dess aktivitet.

Sommaren 2004 kom ett betänkande, en utredning. Den heter "Kvinnors organisering" (Statens offentliga utredningar, SOU 2004:59). Utredningen innehåller många väldigt bra saker för oss kvinnoorganisationer. Bland det viktigaste är att medlemsantalet inte ska spela någon roll. Organisationsformerna ska kunna vara mer flexibla, exempelvis i nätverk. Stödet till kvinnoorganisationerna ska höjas rejält enligt förslaget och man menar att stödet ska administreras av en särskild nämnd. Kanske rent av en ny myndighet.

I dag ger staten 7,2 miljarder i stöd till olika organisationer och föreningar. Kvinnoorganisationer får mindre än 3,5 miljoner! (JÄMO liknar det vid "nålpengar" i sitt remissvar). De som är slängda i matematik kan räkna ut att *kvinnorna får mindre än en halv promille av hela summan*.

Stödet ska höjas rejält! 44 miljoner anser utredaren Lena Josefsson, att kvinnoorganisationerna behöver. Pengar kan man ta från AB Svenska Spels överskott, anser hon. Alla remissinstanser tycker i det stora hela att förslaget är bra.

Var är då haken? Vad är det som hängt upp sig? Varför blir det aldrig ett beslut kring en fråga där det finns enighet och där det också finns förslag varifrån pengarna ska tas?

För att få svar på det skriver jag till vår jämställdhetsminister Jens Orbach. Han borde väl kunna svara, tycker jag! Men det gör han inte. Han svarar inte alls utan skickar mitt brev till en handläggare på Justitiedepartementet. Hon svarar att ärendet är under utredning. Punkt!

Men ärendet har väl ändå diskuterats i riksdagen, tänker jag och söker efter riksdagsprotokoll via internet. Jo, mycket riktigt! Jag hittar ett riksdagsprotokoll från december 2004 (www.riksdagen.se/debatt).

Hur blir det nu med det här stödet? frågar en centerkvinna där? Svaret från Orbach blir att han ska försöka få det klart i vårpropositionen (det är nu det). Det som verkar bekymra honom mest är vem som ska dela ut pengarna. Detta protokoll är från 17 december och ministerns inlägg avslutas med en önskan om God Jul. När jag skriver det här är påsken för länge sen förbi och när du läser det här är det snart midsommar.

Det brådskar!

Elly Engstedt

De valde samarbetet

*Varje måndagskväll har de jour i Tjejjourens lokal,
tar emot telefonsamtal från unga flickor som behöver stöd,
bjuder dem som droppar in på kaffe.*

*Anneli Larsson är egen företagare och jobbar med jämställdhetsfrågor;
Mia Nilsson studerar på lärarlinjen på Karlstads universitet.*



Anneli Larsson



Mia Nilsson

Jag träffade dem under Kulturnatta i Karlstad i september. Staden sjöd av musik, dans, poesi, film – och inne på biblioteket satt två glada tjejer och delade ut information om Tjejjouren.

Det var inte många äldre människor som hade vågat sig ut den kvällen för att ta del av all ungdomlig kreativitet, och vi pratade lite om hur bra det vore om man kunde mötas och utbyta tankar och erfarenheter tvärs över generationsgränserna.

Snart därefter ordnade vi faktiskt ett möte mellan de unga i Tjejjouren och tanterna i SKV. Vi träffades i deras lokal med det uppkäftiga namnet "Modesty" (efter seriefiguren Modesty Blaise). Jag tror bägge parter hade glädje av mötet.

Tjejjouren delar lokal med sin "moderorganisation" Alla Kvinnors Hus, kvinnojouren i Karlstad.

I november kom det så en inbjudan till ett möte för att planera Kvinnodagen 2005. Tjejjouren hade bjudit in ett tjugotal organisationer, och nästan alla kom. Det visade sig att aktiviteterna skulle bli så många att vi måste hålla på i en dryg vecka. Så skapades "Festival för Sisterskap".

– Vad var det som fick er att ta initiativet? frågar jag Mia och Anneli.

Bra med många tillsammans

– Jo, 8 mars ifjol ordnade vi en tjejfest på en fritidsgård, samtidigt som SKV och Alla Kvinnors Hus firade dagen på museet. Vi tyckte det vore bättre om alla kunde vara tillsammans, men ifjol var vi för sent ute. Nu ville vi starta i tid.

– Utvärderingen av Festivalveckan visade ju att alla som var med var jättenöjda, säger

jag. Bortsett från alla bra program, var det värdefullt att vi fick tillfälle att lära känna varandra – från Zonta till SKV, från Pingstkyrkan till RFSL, från Rädda Barnen till Internationella Qvinneföreningen, från Ung Vänster till Idrottsrörelsen. Åldersmässigt var vi mellan 16 och 77 år. Alla var toleranta och intresserade av varandans synpunkter. Det är en myt att kvinnor inte kan samarbeta.

En stor mediahändelse

– Vi var själva nöjda, säger Mia, men vi var alldeles slut när veckan var över! Festivalen blev ju en stor mediahändelse, vi intervjuades av tidningarna och av Tvärsnytt. Tillsammans med en kompis som heter Martin Oscarsson gjorde Anneli en hemsida, en affisch och den snygga foldern med hela programmet. Och sen gick det slag i slag. Det roligaste var kanske presentationen på Soltorget den första lördagen. Alla ställde upp, vi bjöd på kaffe och kakor, det var musik och gycklare som uppträdde...

– Det var en intensiv vecka, inskjuter jag. Själv var jag på något intressant program varje dag. Störst tryck var det när Berit Ås pratade, många fick vända i dörren eftersom lokalen bara tog 200 personer.

Ungdomens hus – navet hela veckan

Marianne Eriksson pratade om sexslaveri, Irene von Wachenfeld från ROKS pratade om unga tjejers situation och Olle Wallner pratade om sex, men just det skippade jag. UNO, stadens nya Ungdomens Hus, var navet under hela veckan, och där var det afrikansk dans, tjeiband som spelade rock, teaterföreställningar och mycket annat. Och vi får inte glömma invandrarkvinnorna som deltog med ett par program som lockade många människor.

Kostymmän visade fingret

– Demonstrationen fredag kväll var också mycket lyckad, säger Mia. Vi var närmare hundra tjejer som ville "Ta natten tillbaka", trots att vädret var dåligt. Bortsett från ett par äldre män i kostym som visade fingret åt oss, gick det lugnt till. Vi följdes av tre polisbilar – tidigare år har det varit ganska bråkigt med störande killar, så de väntade sig kanske det värsta. Veckan avslutades med en stämningsfull gudstjänst i Hammarö kyrka.

– Men ni har inte tänkt att detta ska vara en engångsföreteelse?

– Nej, inte alls, vi återkommer nästa år. Många menar att det är alltför länge att vänta till nästa 8 mars, utan att ordna något i mellantiden. Därför blir det en Feministisk picknick i juni, på Gubbholmen.

– Hur kom det sig att ni två började engagera er i Tjejjouren?

– Jag flyttade hit för att studera, svarar Anneli på bred skånska. Eftersom jag är från Eslöv, tyckte jag inte det var så intressant att läsa i Lund. Jag ville träffa andra feminister, därför gick jag med i en studiecirkel och började arbeta med Tjejjouren för 3-4 år sedan.

– Jag tänkte att eftersom jag kommer att arbeta med tonårsflickor ville jag lära mig något om deras situation, säger Mia, som flyttade hit från Trollhättan. Därför gick jag med i en studiecirkel, och så blev jag mer feministisk efterhand.

Ungdomar är så härliga!

Mia engagerar sig verkligen i sina elever. Hon har tidigare jobbat som obehörig lärare på högstadiet, och hon älskar sitt arbete. När hon snart blir klar med sin examen, hoppas hon få en tjänst i Karlstad som högstadielärare. Ungdomarna är så härliga!

Anneli har startat ett eget konsultföretag tillsammans med en kompis. För närvarande jobbar de med ett kommunalt jämställdhetsprogram för en kommun i Värmland, och de ordnar studiedagar om jämställdhet för kommuner och privata företag.

Nu är en ny studiecirkel på gång, femton unga tjejer som vill hjälpa unga medsysstrar som kan ha svårt att vända sig till en vuxen kvinnojour. Tillväxten är viktig, Mia och Anneli börjar känna sig lite för gamla med sina 30 respektive 26 år.

Planerar ett tjejcafé

Det händer att de får stödja ett våldtäktsoffer, men de allra flesta tjejer som hör av sig känner sig ensamma och söker gemenskap. Därför planerar man nu ett tjejcafé en gång i månaden.

Det är inte lätt att vara tjej idag. Det krävs att man alltid "ställer upp", flickornas egen sexualitet är oviktig. De måste lära sig att kunna ta plats, stärka sitt självförtroende.

Nu planerar Mia och Anneli att tillsammans med några kompisar delta i den del av Världskvinnomarschen som äger rum i Marseille i slutet av maj. Det kommer kanske en rapport i Vi Mänskor så småningom?

Text: Aase Bang



Text och bild:
Marie-Louise Carlberg

Besök hos Shatilas barn

Amjad Assadi, Ibrahim Masritaraboulsi och Ghina Elhadj går på Internationella skolan i Gårdsten i Göteborg. Alla tre är födda här. Deras föräldrar är födda i Libanon, Syrien och Jordanien – fast de är palestinier, och vi också, tillägger de snabbt. Först far- och morföräldrar var palestinier födda i Palestina.

Sedan 1948 har ingen i de tre generationerna haft tillträde till sitt land. För att träffa palestinska ungdomar utanför Sverige åkte de till det palestinska flyktinglägret Shatila, en liten bit utanför Beirut i Libanon.

Det finns ett Ungdomscentrum i Shatila, säger Ghina. Det var dit vi åkte. För två år sedan träffade jag några av ungdomarna som brukar vara på centret. De var hitbjudna för att vara med i Fredsloppet i Slottsskogen. De kommer hit vartannat år, och vartannat år åker vi till deras ungdomscentrum. Jag var en av åtta elever som åkte dit förra året i maj. Vi hade fyra vuxna med oss...

I Shatila bor palestinska flyktingar sedan de fördrevs från Palestina när Israel upprättades 1948. Några rättigheter i värdlandet har de inte, eftersom Libanon betraktar dem som "gäster" i väntan på att palestinerna ska få återvända till sitt hemland.

Sedan massakern i Sabra och Shatila 1982 – då Israel invaderade Beirut och gjorde gemensam sak med de liba-

nesiska fascisterna i en masslakt på de försvarslösa lägerinnevärdarna, har förhållandena i lägret varit usla. Här bor 17 000 människor, varav hälften barn, på en yta av någon kvadratkilometer.

– Det är en helt annan värld i Ungdomsgården än i övriga Shatila, säger Amjad Assadi.

Utanför gården råder andra hårda, farliga lagar. Polis och militär är inte tillåtna att gå in i flyktinglägret – det kan

vara bra på ett sätt, men det blir också en fristad för kriminella och efterlysta människor.

– Man kan säga att ungdomsgården är som en fritidsgård, fast ändå inte alls samma sak, säger Ibrahim, och på alla sätt skiljer den sig från hur det ser ut i Shatila. På gården får man inte röka eller dricka eller knarka. Det finns mycket sånt utanför gården. Där finns en vuxen ledare. Han och några av de äldre ungdomarna arbetar tillsammans på gården. Man har gjort så att de äldre lär de yngre – de kallar det för barn till barn.

Barnen som kommer dit gör det helt frivilligt. Det är ingen skola, men de lär sig väldigt mycket där ändå. Där finns en datasal, ett bibliotek, ett stort rum för dansgruppen att träna i – den dansgrupp som uppträdde i Göteborg för ett par månader sedan. Man gör en egen tidning och de har ett tryckeri. Barnen som kommer dit kan få hjälp med sina läxor, eller bara för att ha kul. Andra spelar fotboll, medan andra tränar sig i att springa.

– De springer för att bli duktiga, för alla vill komma till Göteborg och vara med i Fredsloppet, säger Ghina.

– Allt är bra, säger Amjad snabbt när han får frågan vad som är bra med ungdomsgården. Där finns inget våld eller diskriminering. Istället finns det kärlek och vänskap. Och respekt för varandra och för äldre, det finns disciplin och vänlighet, alla, både stora och små, flickor och pojkar har samma värde. Så är det inte alls utanför gården. Man kan säga att alla är som en stor familj. Alla tar hand om varandra.

– Först när vi kom till Beirut blev vi lite chockade över oväsendet och lukterna, säger Ghina. Genast då vi kom av planet, möttes vi av massa människor som stod bakom kravallstaket. Alla hade plakater i händerna, och de ropade efter någon de väntade på. Det var

ganska skrämmande att gå förbi dem. Och genast kände vi bensinlukten som fanns överallt och det var ett himla tutande och oväsen. Det var fattigt och smutsigt, och när vi kom in i Shatila var där ännu värre.

– Men så är det inte på ungdomsgården. När vi kom, så hade de redan skrivit om oss i sin tidning, och de hade gjort ett schema för vad vi skulle göra under veckan. Alla var nyfikna på oss och ville vara med oss. Vi gjorde utflykter till olika ställen. De berättade också för oss hur det gick till när våra släktingar tvingades fly till andra länder runt Palestina. Bara i Libanon finns 12 flyktingläger, berättar Amjad.

– Vi lärde oss också se skillnaden på vad vi har här i Sverige och på vad våra kamrater i Shatila har, säger Ghina. Det var det jag tänkte på mest. Vi lärde oss att uppskatta det vi har. Innan jag åkte till Shatila var jag lite trött på skolan, men man insåg hur bra vi har det jämfört med dem.

– Där är lärarna stränga, eleverna kan inte säga du till dem, man kan få stryk, säger Ajmad. Man ska visa respekt för de äldre. Och man har bara en chans i skolan. Om man bråkar och uppför sig som många av oss gör här i den svenska skolan, så skulle de åka ut direkt. Såna saker började man fundera över. De har det så svårt därnere, men de vill lära sig, de vill plugga och bli något, annars har de ingenting, ingen framtid. Men vi som har det bra tror att allting ordnar sig, vi får chans efter chans, utan att anstränga oss. Jag har träffat några av dem som var med i dansgruppen, och när de såg hur vi uppförde oss i Sverige mot äldre och mot lärarna, så blev de alldeles stumma...

Shatilas Barn- och ungdomscentrum leds av Abu Moujahed, en 50-årig sociolog och socialarbetare, tillsammans med en kommitté av valda ungdomar. På lördagarnas stormöten dryftas gårdens arbete i stort som i smått – även föräldrar är välkomna.

Cirka trehundra barn och ungdomar besöker gården regelbundet, ofta varje dag. Förutom allt annat barnen och ungdomarna kan göra på gården, kan barnen komma dit bara för att leka och lyssna på sagor – ett privilegium för barnen, som ofta måste arbeta för familjen överlevnad. Under den heta sommaren ordnas flera sommarläger uppe i bergen. Och vintertid organiserar man omfattande "work-shops", flerdagarsseminarier, med inbjudna organisationer från andra länder eller det libanesiska samhället.

Numera har man också en ständig ström av gäster på studiebesök; journalister, filmare, politiker, lärare, fackförbundsfolk, ungdomsgrupper – de flesta från Europa. Därför driver gården sedan något år ett vandrarhem, som ger lite inkomster.

Gårdens målsättning är att hjälpa Shatilas barn och ungdomar att växa till starka unga människor. Demokrati och jämställdhet är ett nav kring vilket allt arbete bedrivs. Barnens villkor är svåra. På Shatilas Barn- och Ungdomscentrum vill man kompensera barnen, ge dem självförtroende och tillit till varandra, träna dem i kollektivt arbete och förmåga att lösa konflikter. Flickors lika rätt som pojkars är också en icke-förhandlingsbar röd tråd i verksamheten.

Drömmen om att återvända till hemlandet är central för varje barn i Shatila på ett sätt vi knappast kan föreställa oss. Allt som händer i den palestinska kampen lever man med i. Brev och mejlkontakter med ungdomar på Västbanken och Gaza är viktiga.

Därför när ungdomarna också drömmer om att installera ett internetcafé på sin fritidsgård.

– Hela resan var kul, säger de tre palestinska ungdomarna från den Internationella skolan i Gårdsten.

Insamlingsstiftelsen för Shatilas Barn- och Ungdomscentrum samlar vänner till det palestinska folket som faddrar till arbetet på barn- och ungdomscentret i Shatila.

Genom faddrarnas månatliga gåva kan gården ha en anställd vaktmästare, avlöna deltidslärare i folkdans, körsång, fotboll och keramiktillverkning, samt ge "fickpengar" till de äldre ungdomarna, när de arrangerar och leder work-shops eller sommarläger.

Vi är idag 44 faddrar, som tillsammans skickar 5000:- till gården varje månad. Ett par äldre ungdomar är, i likhet med Abu Moujahed, anställda av Rädda Barnen och UNICEF och sköter bibliotek och administration.

Men verksamheten är nu så omfattande att det är en rent övermänsklig arbetsuppgift. Abu Moujahed har på sina axlar. Vi behöver därför fler faddrar, så att gården kan anställa ytterligare en vuxen utbildad socialarbetare vid hans sida.

Insamlingsstiftelsen är en fristående och oberoende stiftelse. De insamlade medlen går oavkortat till verksamheten. Administrativa kostnader betalas med andra insamlade medel.

Stiftelsens medlemmar är dess styrelse, det vill säga vi fyra undertecknade. Till vår hjälp har vi en auktoriserad revisor. Om du vill vara med och stödja Shatilas Barn- och Ungdomscentrum är du välkommen att mejla till oss i styrelsen, eller skicka ett månatligt bidrag till

Insamlingsstiftelsen Shatilas Barn- och Ungdomscentrum, Pg: 59 84 28-1

Eva Hammad
Néstor Verdinelli
hammadeva@spray.se
nestor.verdinelli@spray.se

Charlotte Wiktorsson
charlottewiktorsson@hotmail.com

Marianne Skoog
skoogmarianne@hotmail.com

Att forma sin framtid – tillsammans med andra



*Man hör det på spårvagnen,
på bussen och i snabbköpskön.
Gamla vänner möts och funderar över
hur de vill ha sin ålderdom – även efter
pensionen kan kännas lite bekymmersamt.
Räcker pengarna? Är det så kul att
laga mat varje dag? Måste man knuffa sig
själv ut genom dörren för att få lite
gemenskap?*

Näe! – här sitter jag och möglar, tänkte jag en dag för ganska länge sen. Och då var jag ändå ganska ung i jämförelse med nu.

Efter att ha bott ensam länge, hade jag haft tid att tänka på min egen framtid – då jag verkligen skulle bli gammal och ensam, få svårt att gå, svårt att se, svårt att tänka. Då barnen skulle känna sig tvingade att hälsa på sin gamla mamma, utan särskild lust till det.

Det var inte så illa med mig som det kanske låter, men jag märkte att när jag inte hade människor omkring mig, så tystnade det inom mig, tankarna och viljan tappade sin lust, jag kände mig vemodig och håglös.

Så kändes bara när jag var hemma – och det var just det som var ledsamt – att det skulle kännas så just där – hemma, som ju ska vara vår kraftkälla och där vi kan vara dem vi är.

Jag har bland annat jobbat inom hemtjänsten, på äldreboenden och på hem för senildementa. Inget ont om dem som jobbar där, de flesta gör så gott de kan. Så är det väl på de flesta jobb. Men tillvaron för de gamla på de ställen jag varit på, är inte värdig.

Man säger att måttet på ett samhälls civilisationsgrad (som här menas med mänsklighet) är hur man behandlar sina barn och gamla. Det var med erfarenheten från de jobben som jag bestämde mig för att bo på ett annat sätt när jag blev äldre.

Det finns forskning som säger att när äldre människor bor ensamma, åldras de på flera negativa sätt. Att nästan aldrig mötas i samtal, diskussioner eller idéer, som får oss att tänka, begrunda och få ny insikt, måste ju innebära att det är lätt att stagnera intellektuellt. Att nästan aldrig hållas om, beröras eller kramas, innebär att kroppen stagnerar.

Jag ville ändra mitt sätt att leva, då jag fortfarande hade kraft att göra det. Jag har märkt att jag inte är ensam om det beslutet.

Det är inte konstigt att våra grundläggande mänskliga behov börjar göra sin röst hörd. Många sätter nu gemenskap framför det materiella. Att köpa saker är inte längre lika viktigt som att ha roligt och trevligt tillsammans, att andra människor vet vem man är och var man bor, att man gör saker tillsammans istället för att göra det ensam. Att leva tillsammans helt enkelt.

Vi är nu en ekonomisk förening, och har en styrelse på fem personer. Vi blockhyr ett hus i Göteborg, där det under lång tid har anvisats lägenheter till gamla och särskilt behövande människor. Det är tänkt att vi så småningom kommer att hyra samtliga lägenheter i huset och bildar då en kooperativ hyresrättsförening.

Vi har jobbat med detta ett drygt år, och har erfarit hur många det finns som gärna vill bo som vi har tänkt oss det hela. Vi har skrivit en plattform, där vi förklarar vår avsikt med vårt gemensamhetsboende, och vilka kraven är att kunna bo här.

Vi skriver bland annat – i nuform, men som det ska fungera när vi nått vårt mål:

”Vi har ett aktivt hus, där vi utvecklar en vardagsgemenskap. Vi ger och får av varandras kunskaper, vi sporrar varandra och ger inspiration. Ingen ska behöva känna sig ensam. Vi eftersträvar en gemenskap som gör livet roligare, lättare och mer ekonomiskt i olika hänseenden.

Vardagsgemenskapen består bland annat i:

- Att planera och laga det gemensamma huvudmålet

- Att sköta vårt hus och vår trädgård själva

- Att gemensamt ha inflytande och ansvar för det som händer i huset och hur vi vill ha det...

”... Att bo och arbeta tillsammans innebär möjlighet till mycket av det som saknas i traditionellt boende. Här kan man inte bara lära känna sina grannar utan också lära av dem, utveckla gemensamma intressen, ordna utflykter, studiecirklar, resor, fester, eget och gemensamt skapande...”

”...Att bo tillsammans innebär att vi på olika sätt hushållar med resurser. Mathållningen blir billigare.

Det finns möjlighet att ha gemensam utrustning såsom kontors- och datautrustning, köksutrustning, verktyg och redskap, tidningar och tidskrifter, uppslagsverk, instrument, TV, radio, fordon med mera...”

”...Sist, men inte minst: det gemensamma boendet innebär en förenkling och avlastning när det gäller offentliga insatser och omsorger när den tiden kommer. Vi vill här praktisera en vardaglig informell omsorg. Naturligtvis måste den vid behov kompletteras med professionell hemservice och hemsjukvård”.

Att bli medlem i föreningen förutsätter att man drivs av samma vilja som innehållet i plattformen. Att man vill laga mat tillsammans, vill sköta huset efter förmåga, att man tycker om tanken att ha kvar sin integritet och behov av avskildhet i sin egen lägenhet, och samtidigt ha tillgång till gemenskapen. Att tycka det är roligt att göra saker tillsammans. Att man kort sagt gläds åt tanken att leva på ett nytt sätt – som egentligen är det sätt människor alltid förut har gjort – i gemenskap med andra.

Det finns en webbsida på Internet som heter *kollektivhus.nu*. Där kan man se att detta tänkande har slagit rot runt om i vårt land. I de allra flesta fall fungerar dessa gemensamhetsboenden alldeles utmärkt, och husägarna är mycket nöjda med sina hyresgäster.

Det som kan vara besvärligt är att övertyga bostadsbolag och byggherrar att tänka om, att rucka på gamla strukturer, att se att vi som engagerat oss i detta sätt att bo, faktiskt gör en samhällsinsats och att vi är en tillgång, både mänskligt och ekonomiskt.

Det finns en del som styr som förstår det, men inte alla. Det kanske är svårt att vända ett tungt skepp, även om det färdas i fel riktning. Men de som styr borde lyssna och lära. Vi andra får än så länge kämpa på. Ju fler vi blir, desto lättare går det.

Jag skulle önska att det fanns eller byggdes ett gemensamhetshus i varje stadsdel i varje stad. Se bara på Danmark, de kan och de är långt före oss.

Text och bild: Marie-Louise Carlberg

Ett folk som befriar sig självt...



Text: Helena Fernández

Bild: Armando Elqueta

Ett av projekten är just Banmujer, *Banco de desarrollo de la mujer*, Utvecklingsbanken för kvinnor. Världen över finns kreditkassor, men Banmujer skiljer sig från andra sådana, som till exempel Grameen Bank i Bangladesh, genom att vara statligt subventionerad.

Banken startades på initiativ av kvinnoorganisationen INAMUJER för drygt tre år sedan. Dess främsta uppgift är att stödja småskalig företagsamhet bland fattiga kvinnor.

Ju fattigare, desto mer får man låna

– Banmujer erbjuder något som vi kallar finansiella tjänster, berättar Bernarda Herrera, en av Banmujers styrelsemedlemmar. De tjänsterna är framför allt avsedda för de allra fattigaste kvinnorna och ju fattigare man är desto mer kan man få låna. Lånen kallas ”mikrokrediter”. Räntan är bara från en halv till en procent och de första två – tre månaderna är återbetalningsfria. Lånesumman har just höjts, så nu kan man låna upp till cirka 15000 kronor. Då blir återbetalningstiden fyra år. På lägre belopp är den två år.

Antalet mikrokrediter ökar för varje år. Banmujer räknar med att de under 2004 kommer att uppgå till 40 000. Framför allt satsar man på kooperativ med upp till tio deltagare, men enskilda firmor kan också få lån. På landsbygden startas med stöd av Banmujer företag som föder upp höns eller odlar grönsaker. I städerna går kvinnor ihop och startar bagerier och kaféer. I Caracas är handelsrelaterad verksamhet vanligast, man öppnar t ex små livsmedelsbutiker. Kredit ges bara till projekt som banken bedömer vara genomförbara och livskraftiga.

Bernarda Herrera är inte ekonom utan socialarbetare och pedagog. Vi träffades på ett litet café i Göteborg en stund innan hon skulle hålla föredrag om den venezolanska kvinnobanken för en grupp intresserade. Under den dryga vecka som Bernarda Herrera tillbringade i Sverige deltog hon bland annat i en internationell konferens om deltagandedemokrati som hölls i Stockholm.

Den venezolanska banken Banmujer beviljar större lån ju fattigare kunden är. Banmujer som kallar sig ”Den annorlunda banken” ägnar sig inte bara åt ekonomi.

Att arbeta för ökat medvetande om genus, jämställdhet och kvinnohälsa är lika viktigt. Kvinnor som tidigare varit utestängda från arbetsmarknaden får en chans att skapa egna jobb.

Sedan 1998 pågår ett gigantiskt socialt experiment i Venezuela. Landet har exporterat olja i mer än ett sekel och oljan har varit förstatligad i decennier. Ändå lever alltså 80 procent av befolkningen i fattigdom.

Det är först sedan Hugo Chávez Frias valdes till president 1998 som majoriteten upplever att oljeinkomsterna kommer dem till del. Oljepengarna strömmar till undervisning, sjukvård, jordreformer och ett oräkneligt antal sociala projekt.

I Venezuela pågår en social revolution. Tillsammans med militären, kyrkan, det privata näringslivet och många intellektuella, dominerades samhällslivet under flera decennier helt av två politiska partier. Det socialdemokratiska Acción Democrática, AD, och det kristdemokratiska COPEI. Som i en slags koreograferad pardans turades de om vid makten.

Flertalet saknat inflytande

Genom att årtionde efter årtionde hantera oljeintäkterna som sina privata inkomster berikade sig ett litet elitskikt alltmer medan klyftan till den växande befolkningen ökade. I omvärlden har Venezuela länge beskrivits som en stabil demokrati men det har varit en demokrati där det stora flertalet helt saknat inflytande.

1998 valde en majoritet av venezolanerna en ny president. Hugo Chávez Frías tillhör varken COPEI eller AD. Han väcker starka känslor både inom och utom landet. Hat eller kärlek. Förakt eller beundran. Skräck eller hopp. Landet är starkt polariserat. En klar majoritet av befolkningen stödjer Chávez och hans regering. Det visade sig senast den 15 augusti i den senaste av de åtta folkomröstningar som hittills genomförts under hans regeringstid. I alla har det stora flertalet venezolaner stött det som Chávez regering som en hyllning till frihetshjälten Simon Bolívar döpt till "Den bolivarianska revolutionen".

Den lilla blå boken

Den nya författningen som antogs efter en av folkomröstningarna ger inflytande åt tidigare marginaliserade grupper. Inte minst kvinnorna och ursprungsbefolkningen. Författningen har tryckts upp i pocketupplaga och var och varannan venezolan bär med sig den lilla blå boken i handväskor och jeansfickor.

Ett exempel: Den nya konstitutionen har förändrat villkoren för miljontals utbildade kvinnor genom att fastställa att hemarbete skapar ett nationellt mervärde och berättigar till sjukförsäkring. När det gäller Banmujer är det tydligt att det som kallas "icke-finansiella tjänster" ligger Bernarda Herrera närmast hjärtat.

– Banmujer vill öka kvinnornas självkänsla. Det gör vi bland annat genom att höja deras medvetenhet om genusfrågor genom att diskutera teman som kön, jämställdhet, sexuell och reproduktiv hälsa och förstås ekonomi. När nya lån beviljas går det ofta till så att representanter från Banmujer reser till en by på landsbygden eller till ett slumkvarter och träffar några kvinnor där.

– Vi ordnar möten tillsammans med en lokal stödperson som har kontaktat kvinnorna i förväg. Det förekommer att någon vet precis vad hon skulle vilja göra, men det är inte alltid man har en färdig idé.

Vi brukar träffas i grupper och så börjar vi småprata. Vi frågar var och en: vem är du? De flesta brukar börja med att säga sitt namn, berätta om familjen, hur många barn de har och nästan alla säger att de inte har något arbete utanför hemmet. Tillsammans analyserar vi vad könstillhörigheten innebär. Nästa steg är att fråga vad var och en kan.

– Medan vi konverserar kommer de flesta underfund med att de har massor av kunskaper, att det finns mycket de kan göra. Ofta handlar det om praktiska färdigheter. Någon är särskilt bra på att sy, andra kan baka, laga mat, klippa hår och någon är skicklig på att odla grönsaker. Andra är intresserade av handel och försäljning.

De kvinnor som beviljas lån får utbildning och stöd på många olika sätt. Exakt hur stödet ser ut avgörs från fall till fall av låntagarnas behov. Bokförling, att sköta ett företag och marknadsförling är exempel på sådant som man får lära sig.

Utbildningen är det väsentligaste

– Banken stödjer kvinnorna under hela processen. Jag ser det som att pengarna inte alls är det viktigaste för banken. De är bara en förevändning. Utbildningen är det väsentligaste.

Venezuela är, beroende på hur man räknar, världens tredje, fjärde eller femte oljeexportör. Befolkningen uppgår till tjugosex miljoner invånare och de flesta är unga. Nästan varannan är under 18 år och drygt sextio procent är under trettio. Ofta har kvinnorna huvudansvaret för barnen. Genom att stärka kvinnorna, förbättras situationen för många barn.

– Generellt kan man säga att den venezolanska kvinnan är en kämpe och att hon har en stark ställning i familjen, konstaterar Herrera.

Starkt stöd bland kvinnorna

Den nuvarande venezolanska regeringen har ett starkt stöd bland kvinnorna. På en internationell kvinnokonferens för ett tag sedan väckte Chávez jubel genom att i inledningen till sitt tretimmars tal säga: "Kvinnor kan man inte kommandera". Blommor flög över scenen, hela talet ackompanjerades av entusiastiska applåder och tillställningen liknades vid en rockkonsert.

Men entusiasmen delas inte av alla. Inte bara Bush utan också många europeiska regeringar är mycket skeptiska till Hugo Chávez och den process hans politiska rörelse startat i Venezuela. Innan vi skildes åt frågade jag Bernarda Herrera vad hon trodde att det beror på. Hennes svar kom snabbt och utan betänketid:

– Man har svårt att acceptera ett land där folket befriar sig självt.



"Country Farm Organics" i Malaysia, "Nogamu Shop" i Uganda, (till höger) och "Gårdsbutiken" på Torfolk Gård i Värmland. Olika sätt att sälja ekologiska kvalitetsprodukter Visst är det spännande att hitta butiker med bara ekologiska varor, men vi vill ha ekologiskt och bra kvalitet hos de vanliga livsmedelskedjorna också.
Foto: Kari Örjavik

Hur länge ska vi låta oss luras?

När Aftonbladet för en tid sedan hade en artikel om matfusk blev jag förvånad men inte överraskad. Förvånad över att media, som så länge fokuserat på matpriserna, äntligen har vaknat och börjat titta på vad sänkta priser innebär för kvaliteten. Knappast överraskad, eftersom jag som matintresserad konsument och ekologisk producent har följt utvecklingen på nära håll under flera år.

Nu är det dags att ta tillbaka konsumentmakten. Vi kan inte acceptera den pågående försämringen av matens kvalitet som blir allt vanligare i butikerna.

Det har på senare tid skrivits, och pratats, mycket om Lids och andra lågpriskedjors intåg på den svenska marknaden. Många har kämpat för att slippa dessa, men det verkar som om vi ändå får lov att acceptera att de finns. Som konsument kan man i alla fall välja att inte handla där om man inte vill.

Vad som är mer skrämmande är de etablerade kedjornas reaktioner på (och rädsla för) de nya konkurrenterna. Efter många års evig debatt om de höga matpriserna tycks handels enda ledstjärna vara att försöka vara så billig som möjligt. Detta ska man uppnå genom "Egna varumärken", minskat sortiment och "fusk" av den typ som Aftonbladet beskriver. Vi har alla läst om kycklingfiléerna som pumpas med vatten för att kunna säljas till ett lägre kilopris. Här intill har jag tagit upp fler tveksamma produkter.

Inte någon av kedjorna tycks ha tänkt tanken att de kan konkurrera med service och kvalitet. I stället har vi fått färre artiklar, vilket

betyder att det blir svårare att hitta ekologiska produkter, jobbigare för allergiker att hitta specialprodukter som passar dem och omöjligt att köpa lokalproducerat. Läsk, chips, godis och fast-food får breda ut sig på bekostnad av grönsaker, manuell chark/fisk/delikatess och udda varor som ger butiken karaktär.

Egna Varumärken

Egna Varumärken betyder att man gör varan anonym. Kunden vet ingenting om vem som står bakom produktionen – ingen människa, inget företag, inte ens någon geografisk riktning berättar något om produkten. Det är det som är själva idén bakom Egna Varumärken. Kedjan ska med mycket kort varsel kunna byta ut en leverantör om man hittar någon som är billigare. Resultatet blir att importen ökar och vi får länder som är lågpris-producenter av livsmedel.

Men låga priser är väl bra? Jo, men det finns gränser för hur mycket priserna kan sänkas

utan oönskade konsekvenser. Själv är jag övertygad om att vi har indoktrinerats att tycka att maten är för dyr. Om man tittar på hur stor andel av vår inkomst som används till mat, så är den bland de lägsta i Europa. Och om man tittar på vad vi köper, så skulle vi kunna sänka våra matkostnader genom mer kunskap. Det säger sig själv att du inte behöver äta lika mycket av en riktig kyckling som av den som är full av vatten. En fryst färdig wokblandning kostar mer än de rena rotfrukterna. Naturell yoghurt med lite sylt är mindre söt och billigare än de färdiga små burkarna. Och varför inte blanda egen müsli? Vi får skenbart lägre priser, men förlorar i längden på allt mixtrande med det som ska kallas livsmedel.

Nu, när media reagerar på den låga kvaliteten i många billiga matvaror, måste vi hänga på och tala om för handeln att vi inte vill bli lurade.

Matfront

Vi som har några år på nacken minns hur det var förra gången matens innehåll uppmärksammades. Då handlade det om kemikalier i jordbruket och det fanns ett tydligt alternativ – det som vi kallade ”alternativodlat” och som så småningom blev ”ekologiskt odlat”. Under 1950- och 1960-talen genomgick jordbruket en kraftig struktumvandling, och de bönder som ville hänga med skulle inte bara växa (hopslagning av flera gårdar) utan också öka avkastningen genom konstgödsling och besprutning. På 1970-talet kom reaktionen.

Var det verkligen det här vi ville ha? Vilka konsekvenser fick kemikaliejordbruket på miljön? Och hur påverkades vår mat? Nya producenter sökte andra vägar för att utveckla ett hållbart jordbruk med rena och bra produkter.

Men detta hade inte lyckats utan konsumenternas stöd! Matfrontföreningar bildades runtom i landet. De köpte direkt av odlarna för att själva få bra mat, men de ville mer än så. Många föreningar engagerade sig i Konsum för att få in ekologiska produkter i den vanliga dagligvaruhandeln, och då var handeln fortfarande tillräckligt lyhörd för att nappa.

Under några år hade vi en fin utveckling i Sverige, när ekologisk blev allt vanligare på dagligvaruhandelns butikshyllor. Då trodde vi att det skulle gå att få upp volymerna av ekologiskt så mycket att alla människor skulle ha råd att vara miljömedvetna.



Kedjorna blir större

Men en annan del i utvecklingen var att de dominerande kedjorna blev allt större. I Sverige, Danmark och Norge har de fristående kooperativa företagen gått ihop till ett gigantiskt Coop Norden. ICA ägs av det Holländska företaget Ahold. Axfood (bl a Hemköp) är börsnoterat. För att få dessa stora företag att fungera styrs utbudet med järnhand av centrala inköpare. Det finns fortfarande vissa möjligheter för en enskild butik att tillmötesgå sina kunders önskemål i sortimentsfrågor. Men risken är att även denna lilla chans att påverka utbudet försvinner om inte konsumenterna visar att de är intresserade.

Med centralstyrning blir resultatet ett utslätat utbud som ser likadant ut var man än kommer. Att det finns geografiska och kulturella skillnader i våra mattraditioner tas det ingen hänsyn till. Vi ska alla vara lika lyckliga över att få köpa vår coke och pizza, i övrigt kan vi betala och hålla käften.

Fortsätter på nästa sida

Jag har hört att en av de stora kedjorna har tagit bort 400 ekologiska artiklar under det senaste året. Det ekologiska sortimentet har minskat till hälften. En annan kedja "straffar" butiker som köper direkt av en leverantör (lokal, ekologisk eller bara udda) genom ett bonussystem som ger högre priser om butiken inte köper allt från kedjans central-lager.

Eftersom kedjorna är så stora kan de pressa både leverantörerna och butikerna. Som exempel kan jag nämna att en av kedjorna nu går ut till leverantörerna och kräver 40 dagars kredit från leveransdatum. Ingen leverantör har råd att tacka nej till en så stor kund, utan får vackert finna sig i att öka sina checkkrediter hos banken med därmed efterföljande räntekostnader. Butikerna däremot får betala samma dag som de får varorna, de har ett konto där summan dras automatiskt.

Om man tänker sig att det tar 10 dagar för en vara att hanteras från leverantör till butik (vilket är mycket lång tid om man till exempel pratar om grönsaker), så har kedjan 30 dagars ränteintäkt på alla produkter man hanterar. En inkomst som inte syns när man studerar procentpåslag på matvarorna.

Dags att reagera

Ekologisk mat med kvalitet måste finnas i de vanliga butikerna om vår livsmedelsproduktion ska utvecklas mot ett hållbarare system. Våra matinköp innebär viktiga val som vi gör varje dag.. Då måste vi kunna välja! Ingen av oss skulle gå till valurnorna om det bara fanns ett parti att välja på.

Varför går vi då till butiker där någon annan har bestämt vad vi ska köpa? Vi skulle få roligare och smakrikare butiker om affärerna fick styra mer tillsammans med sina kunder. I stället för livsmedels-hallar som ser ut som lagerlokaler vill jag ha inspirerande och färgstarka butiker. Miljö, hälsa och god matkultur hänger ihop. Vem orkar vara präktigt nyttig om maten inte samtidigt är god?

Det är dags för en ny konsumentrörelse, kanske liknande de gamla matfront-föreningarna. En rörelse som ifrågasätter likriktningen inom handeln och tränger tillbaka chips- och läskkulturen. Framgångarna med alternativ som exempelvis "Bondens marknad" och gårdsbutiker ute hos producenterna visar att intresset finns.

Men ska vi verkligen behöva gå på torget eller åka ut på landet för att få bra mat? Under 90-talet hade vi en utveckling då våra stora kedjor valde att satsa på kvalitet och ekologi. Sverige var unikt genom att så många ekologiska produkter fanns i vanliga affärer. Det som händer nu är en tillbakagång som vi måste stoppa.

Text: Marica Möller

FAKTARUTA

Några exempel på mat som vi inte vill ha:

Kyckling med vatten. Genom att spruta in vatten i kycklingfiléerna ökas vikten. Man tar lika mycket betalt för själva kycklingen, men kilo-priset blir lägre och konsumenten kan skenbart tro att kycklingen är billigare.

Behandlat kött. Vanligt importerat kött där man har tillsatt några procent salt, socker, soja och citronsyra. Då räknas köttet som en köttberedning och lyder inte lagarna för färskt kött. Importören slipper bland annat testa om köttet är salmonellasmittat och ursprungslandet behöver inte anges.

Sockerfritt och lightprodukter.

Ofta ser du texten "inget vanligt socker". Då har varan oftast sötats med konstgjort sötningsmedel i stället. En del av dessa, till exempel aspartam, är direkt skadliga och läkare avråder produkter med aspartam till barn. Alla artificiella sötningsmedel är förödande för den som vill gå ner i vikt. När man äter något som smakar sött tror hjärnan att den ska få snabb energi. När detta uteblir uppstår ett "sug" som gör att man äter mer än man behöver.

Nitrit i kött. Producenterna hävdar att kött måste behandlas med nitrit för hållbarhetens skull, men ofta är halten nitrit för liten för att ha konserverande effekt. Men nitritet gör köttet rödare, så att det ser mer apettitligt ut. KRAV tillåter inte nitrit. Handeln anser att det inte går att sälja exempelvis julskinka som är grå. Därför är det nästan omöjligt att hitta KRAV-godkända julskinkor i butik. I stället erbjuds vi nitritbehandlade skinkor från ekologiskt uppfödda grisar.



NOBELS FREDSPRIS

I år är det 100 år sedan Nobels fredspris delades ut till Bertha von Suttner, då en av de mest kända och omstridda kvinnorna i världen, idag nästan bortglömd. I hennes hemland Österrike ägnas dock i slutet på maj ett tredagars symposium åt hennes liv och verk.

I samband med prisutdelningen reste hon i Norden och höll mycket uppmärksammade föredrag. Hon gav freds rörelsen och kvinnorna äran av att ha hindrat det krig som nyss hotat Sverige och Norge. Hon uttryckte det så att "skrattets tid" som möter varje stor ny idé (dvs freds- och icke-våldsidén) nu var förbi.

För övrigt trodde hon fullt och fast på att krigen inom en snar framtid skulle vara avskaffade – tack vare den ömsesidiga utplåningsförmågan...

I år, 100 år senare, är det plats på scen för 1000 kvinnor från hela världen som är nominerade till Fredspriset (se Vi människor nr 2/04). I juni kommer namnen på de nominerade att offentliggöras. Då ska också en bok föreligga där alla nominerade är beskrivna på en sida var. Vykort med kärnfulla uttalanden ska finnas, liksom knappar m m. Man är fast besluten att göra så mycket som möjligt av själva nomineringen.

De tusen utvalda kvinnornas biografier finns lagrade, en elektronisk informations- och kommunikationsbas kommer att lanseras, kanske kan det bli en speciell universitetsdisciplin. Men viktigast av allt: att göra det osynliga fredsarbetet synligt genom tusen ansikten. Bakom dem står miljoner.

Text: Erni Friholt

Till alla feminister, från Gudrun Schyman

Så kom då det som så många väntat på. Efter ett tidsmässigt ganska normalt havandeskap såg Feministiskt Initiativ (F!) dagens ljus! Vi var några stolta föräldrar som visade upp oss på en presskonferens, väl medvetna om att vi delar föräldraskapet med en bred feministisk rörelse, runt om i hela landet. Vi har nu alla "gemensam vårdnad" för den rörelse som ska formas.

Alla var inte lika glada och det är uppenbart att en del känner sina positioner hotade. Hur förklarar man annars att så många kan vara så absolut övertygade om att ett feministiskt politiskt alternativ är fel, oavsett hur det kommer att utvecklas. Trots att vi ännu inte bestämt att ställa upp i valet och trots att vi ännu inte formulerat konkreta politiska krav, har vi målat om den inrikespolitiska kartan.

F!s existens har redan påverkat! Sedan länge utannonserade seminarier om kvinnors rättigheter, där anmälningarna som vanligt varit sparsamma, fylls nu plötsligt till sista plats! Kvinnor från andra partier kommer till mig och talar om att de plötsligt får gehör för frågor som de, utan framgång, drivit åratals i sina respektive riksdagsgrupper!

Reaktionen från alla er som hittills varit utanför den politiska sfären har varit otrolig! Hurrarop, hyllningar och hälsningar har strömmat in, också från andra länder. Många har blivit mycket personligt berörda och beskriver målande hur det var att vakna till nyheten på radion på morgonen eller hur det var att sitta hemma i soffan och se på presskonferensen eller vilka fantastiska samtal som utvecklade sig i fikarummet på jobbet. Att det personliga är politiskt fick plötsligt en faktisk innebörd. Känslan som många beskriver var befrielse!

Feminismen är just det. Den är **mer**. Mer än könsrättvisor som kan mätas i statistik: att det skiljer 3590 kronor i månadslön mellan verkstaden och vården, att kvinnor tar 83 procent av föräldraledigheten, har 79 procent av deltidsanställningarna, gör 60 procent av det obetalda arbetet (hemma) och står för 64 procent av långtidssjukskrivningarna, får löjligt lite pengar till arbetet i kvinnojourerna, och så vidare.

Feminismen tydliggör också det som känns och bränns på ett betydligt mer personligt plan. Vad det betyder, för mig personligen, att hela tiden bli sedd i första hand som kvinna och inte som människa. Hur det känns att hela tiden ha en underordnad position som utgångsläge. Vad det för med sig att hela tiden behöva legitimera sin närvaro.

Feminismen handlar om att det fräter på självkänslan att ständigt ställa sig frågan om jag räcker, om jag duger eller om jag kanske borde vara eller göra på ett annat sätt? Den handlar om ett självförtroende som hela tiden måste erövras. Varje dag, i varje sammanhang. Hemma och på jobbet. I skolan och i kompisgäng. Leva upp till och passa in i. Blir det inte bra så är det ditt eget fel!





I varje samhälle där den patriarkala makten krymper själen och håller kvinnor nere genom olika former av förtryck och orättvisor, föds ett feministiskt engagemang. Kvinnor ger sig själva och varandra kraft och kunskap att se varifrån förtrycket kommer och mod att vända ilskan utåt. Att se kön som en politisk dimension utgör fortfarande en radikal utmaning för den rådande demokratiska ordningen men det är ett helt nödvändigt steg om vi vill skapa ett samhälle som i verklig mening kan kallas demokratiskt.

Därför var Feministiskt Initiativ ett både väl planerat och hett efterlängtat barn! På **www.feministisktinitiativ.se** anmäler man sig. Eller via min hemsida, **www.schyman.se** där du också kan följa mitt arbete med frågor och interpellationer i Riksdagen.

Gudrun

Jag välkomnar Feministiskt Initiativ

Att som många hävda att Feministiskt Initiativ är en enfrågerörelse är inte hederligt.

Kvinnofrågorna genomsyrar det mesta, och de etablerade partierna har uppenbarligen misslyckats att sätta tillräckligt mycket kraft bakom orden i det feministiska arbetet.

De konflikter som uppstod i samhället under demokratins tidiga år mynnade ut i dagens etablerade partier. På olika sätt gav och ger de uttryck för olika politiska lösningar av dessa samhällskonflikter.

Samhället har förändrats och nya skiljelinjer har formerats i samhället. Då är det väl också naturligt att det skapas nya politiska organisationer.

Jag hoppas på ett brett och blocköverskridande arbete. För visst är det så att man upplever att dagens politiska organisationstruktur behöver förändras och Fi känns som ett uppfriskande initiativ.

Om FI gör verklighet av sina planer att bilda parti är det bara att önska lycka till och se det som en möjlighet istället för ett hot.

För i arbetet med kvinnors rättigheter behövs det många, både kvinnor och män.

*Ewy Gahnström
Kommunalråd (v)
Uddevalla*

Kvinnliga konstnärer under 1800-talet

Männens attacker faller på sin egen orimlighet. Det är inte möjligt att ha varit ett svagt käril, som bäst kunde stoppa strumpor och korv – och att idag kunna hävda sin självklara rätt som fri konstnär och kvinna

Konstnärer behöver som alla andra yrkesmänniskor utbildning, och från denna utbildning har kvinnorna som regel varit uteslagna fram till mitten av förra århundradet.

Konstskapandet sker i en social situation, det styrs av faktorer som konstskolornas undervisning, rådande smak, sociala och ekonomiska villkor, beställares önskemål och dylikt.

Dessa grundläggande realiteter har alltför ofta skymts av den under antiken uppkomna, av renässansen och romantiken omhuldade myten om konstnären som ett naturligt – för att inte säga gudomligt – geni som inte behöver någon skolning.

Det för kvinnorna så fatala var, att det konstnärliga skapandet jämfördes med det sexuella skapandet, och om detta hade män länge oklara föreställningar.

Från de grekiska naturfilosoferna, till dess att befruktningsprocessens natur klarades under loppet av 1800-talet, har man utgått ifrån att det var mannen som gav liv, medan kvinnans funktion endast var att hysa och nära fostret.

Liksom mannen var den skapande i den sexuella situationen, var han det inom vetenskap och konst och inom samhällslivet i stort. Kvinnan var passiv, mottagande och vårdande, inte självständigt producerande. Det var mot kvinnans natur och över hennes förmåga att prestera något självständigt inom konst, litteratur och vetenskap, och sådana försök äventyrade hennes kvinnlighet.

Åsikter som dessa hävdade till exempel Strindberg ända in på 1900-talet.

Från och med senare hälften av 1800-talet fick kvinnorna i Västeuropa i princip tillträde till konstskolor och möjlighet till konstnärligt yrkesarbete.



Jeanna Bauck: "Den danska konstnärinnan Bertha Wegmann målade ett porträtt".

(Nationalmuseum)

Målningen ger en föreställning om kvinnornas arbetsmiljö.

Den första och största skolan för konstnärlig utbildning i Sverige är Konstakademien, och man kan säga att 1864 var startpunkten för kvinnornas konstnärliga utbildning, då de fick tillträde till Konstakademiens målar- och skulpturskolor.

Två traditioner kan urskiljas i den europeiska konstundervisningen: en för de professionella och en för amatörer. I bägge är kvinnornas plats marginell. Den professionella utbildningen gavs från antiken och långt in under renässansen i konstnärernas verkstäder, där yrket ofta lärdes från far till son. Även kvinnor i konstnärsfamiljer kunde läras upp och bli anonyma medhjälpare till fadern, brodern eller maken. Det var sällsynt att de utförde självständiga arbeten. Deras namn förblev i regel okända.

När utbildningen av den fria konstnären småningom övertogs av offentliga konstskolor och akademier, uteslängdes kvinnorna, liksom de uteslängdes från annan offentlig undervisning.

Teckning på första sidan i *Strix* nr 39 1901.
Målaren: – Ser ni fröken, det finns två sorters
målarinnor – den ena sorten gifter sig, och
den andra har heller ingen talang!
(Cigaretten var den emanciperade kvinnans
attribut)



Arbetet med textilier har sedan urminnes tider varit kvinnornas område. De har skapat självständiga verk, men dessa har sällan fått rang av konstverk.

Sveriges främsta kulturhård under medeltiden, Vadstena Kloster, var i första hand avsett för kvinnor. Nunnorna rekryterades så gott som uteslutande ur adliga familjer.

Öppnandet av Konstakademien för kvinnor 1864 var ett led i en kvinnoemancipationsvänlig reformverksamhet, orsakad av en speciell social situation. När man sökte efter försörjning för högre stånds flickorna, framstod konstnärlig verksamhet som en möjlighet, eftersom många redan hade en grundläggande utbildning från Vadstena Kloster.

När *Tidskrift för Hemmet* diskuterade kvinnors försörjningsmöjligheter, framhölls bland lämpliga arbeten förutom undervisning, sjukvård och skriftstäl-larskap även mönster- och ornamentritning, träsnideri, gravering och skön konst. Det framhölls också som en fördel att de kunde utföras i hemmen.

Reformkraven stöddes av den framträngande liberalismens krav på frihet för individen att utveckla sina anlag. I den utbyggnad av undervisning, förvaltning och kommunikationer som pågick, kunde kvinnorna utnyttjas som en arbetskraftsreserv med lägre löner än männen.

Den svenska konstakademien var relativt tidig med sin reform. Under den senare hälften av 1800-talet öppnades de flesta statliga akademierna i Europa för kvinnor.

De fyra kvinnor som 1849 fick dispens att delta i undervisningen på Konstakademien utsattes för trakasserier. *Amalia Lindegren* uppmanades att avstå från konstnärsbanan som hon ej ägde ringaste kallelse för. Hon borde kasta penseln och i stället sticka strumpor och koka korv.

Sjuttiofyra år senare fick *Greta Ruuth*, en av de första kvinnliga eleverna i den dekorativa skolan, ungefär samma behandling. Hon uppmanades att hellre stoppa strumpor.

Åsikten att kvinnans verksamhet skulle inskränkas till privatsfären och att hon ej kunde ha en konstnärlig begåvning överensstämmer med tidens konservativa kvinnosyn. Den delades säkert av många.

Den som öppet gav uttryck åt den var Carl Larsson. I ett brev till Viktor Rydberg skriver han 1889: "Kvinnan ska bort. Genast. Sedan den tiden hon haft lika med den unge mannen i akademien, blev det en enda artist af alla dessa svaga kvinnor?... För mig inte en som duger det bittersta. Tanor, stackars utmärklade stackare blir de, eller elaka och bittra förstås, och lungsot få de flesta. Näst dem som bli gifta (och det är inte många, ty yrket hjälper ej upp deras behag) äro de de lyckligaste... Mandom ska det vara, ty konsten skall vara skapande, och den passiva, mottagande kvinnan begriper aldrig vad stil är när det gäller görandet".

Ingrid Ingelman

"Kvinnliga konstnärer i Sverige".

Utdrag ur hennes akademiska avhandling vid Uppsala universitet 1982.

Minimalistisk trådpoesi

Malin Lager är konstnär. Hon sitter vid sin helt vanliga symaskin och syr små, små stygn, tätt, tätt, tätt och det växer fram nyanser och skiftningar, skuggor och djup, och hundratals meter tråd som omvandlas till sprött torrt gräs, till kala bohuslänska klippor där lavan lyser brandgul, till ett nyfött barns ansikte, eller ansiktet på en gammal man som just har lämnat denna värld. Eller också "tråd som lika gärna kunnat vara nervtrådar", som en hänförd resençant uttryckte det.

Malin arbetar tålmodigt och ihärdigt, och med en närhet som bara kan förklaras som respekt och kärlek för skapandet och livet självt. Malin vill kalla sitt skapande för minimalistisk trådpoesi.

Tråden har en lång, nästan magisk historia och betydelse i många länder. Malin berättar om Inkafolkets 3000-åriga historia, som är "inskriven" med hjälp av trådar och knutar, en trådväv med en knut för varje viktig händelse. Samma vikt lades för varje invånare att sy sin egen klädedräkt, som genom hela livet skulle vara deras identitet, och sedan följa dem i graven.

– Det finns något i mig som tycker om just detta med tråden och tyget, en närhet, ett direkt förhållande till materialet. Jag tycker om att ge tyg och tråd ett nytt uttryck. Jag använder mitt material som en målare målar sina bilder. Folk säger ofta till mig att de blir förbluffade när de ser att mina bilder är textila, uppbyggda med tråd och tyg.

– Men det är inget självändamål för mig att få höra det, det är inte därför jag jobbar så. Jag tycker mycket om hantverket. Jag känner respekt för återskapandet av det jag själv blivit så berörd av. Jag tar mitt arbete på största allvar. Jag tror att det är det som människor ser i mina bilder.

Att bli berörd av vad någon annan sett och återskapat, måste ju betyda att vi alla delar samma längtan efter ett uttryck, som i sin tur återför oss till det vi har tillsammans. Det är som om konst i alla former för oss samman.

På Malins utställningar finns alltid en bok där besökarna får skriva vad de tycker och känner. Jag har läst lite grann i den boken, och blivit både rörd och förundrad över de starka känslor som hennes verk väcker hos människor. Det är både unga och gamla, män och kvinnor som skriver. Bildvalet berör, men också en beundran för Malins hängivenhet till själva hantverket, att hon lägger ner så mycket kraft och tålmod för att få fram det som hon vill återge.

– Jag måste resa då och då för att få nya idéer. Jag måste komma ifrån vardagen och ateljén, se nya människor och nya platser.



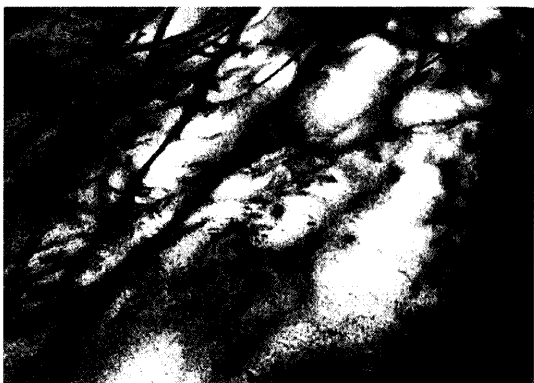
På Musée d'Orsay i Paris såg Malin en utställning som hette "Det sista porträttet". I många länder var det sed att ta ett sista porträtt av sina döda, gamla som barn. Denna mask är inspirerad därifrån.

Bild: Malin Lager

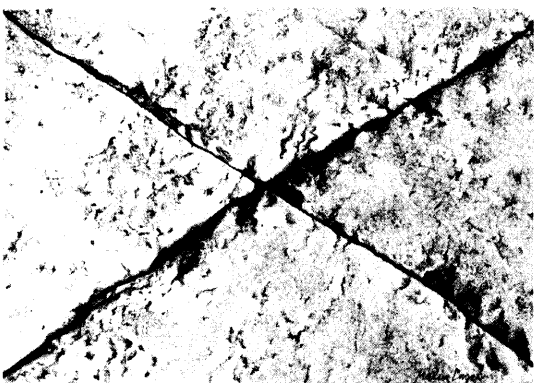
Det är en frihet att ge sig ut i verkligheten, nollställa sig för att bara uppleva. Jag åkte till exempel till Venedig och blev så fascinerad av de slitna vackra stenläggningarna runt kanalerna – mötet mellan sten och vatten. Jag tog än mängd foton, som senare blev en stor serie textila bilder. Likadant var det i Paris för ett par år sedan. Och öarna utanför Göteborg, där jag många dagar utforskat hällar och stenar och lavar. När jag är ute och letar idéer och verkligen drabbas, då känns det som om blixten slagit ner, och jag vet att jag bara måste göra dessa bilder. Då är jag som mest skapande. Sedan i ateljén ska idén förverkligas, det är det stora jobbet.



*Malin Lager i sin ateljé.
Bild: Marie-Louise Carlberg*



*Skuggor.
Bild: Malin Lager*



*Stenbrev.
Bild: Malin Lager*

Malin säger att det finns ett motstånd i själva tekniken. Det tar lång tid och det är mödosamt. Det är också ett ensamt arbete. Oroliga tankar kan komma om att få sina saker sålda, om hon klarar av att leva på sin konst. Konstvärlden är tuff, och olika tider har olika trender. Malin känner sig inte i fas med tidens konsttrend, och vill heller inte arbeta på det sättet.

– Jag måste alltid känna efter vad jag verkligen vill, vad jag tycker är viktigt, och sen måste jag våga följa den rösten, och lita på att den bär. Det finns ingen annan väg att gå, om man vill vara ärlig.

– Jag har länge hållit mig vid ett tema, ljusreflexer, som jag upptäckte från takfönstret i min ateljé. Det var ett nästan eterisk ljus som flödade och vandrade över väggarna. Jag har jobbat med att återge det i tio stora arbeten.

När jag arbetar är det lika mycket ett sökande efter svar på det jag gör. Det är något som drar. Ska den tunna tråden fånga ljuset? Jag har förenklat dem, gjort dem renare, stramare. Jag vet inte vad jag är ute efter. Men jag känner att jag vill vidare, utveckla mig.

Malin berättar om tryggheten i den skicklighet hon arbetat fram, men som inte längre ger samma tillfredsställelse, inte längre samma vilda lust och eufori. Ibland vill hon slänga alla trådar och kasta sig ut i ovissheten, men hon kommer inte att göra det. Hon vet att hon är för disciplinerad och eftertänksam för det. Jag tar det successivt, säger hon.

Malin och hennes mor Gerd Göran, som också är konstnär, ställer just nu ut tillsammans på Textilmuseet i Borås. Vernissage var den 6 mars och utställningen pågår till den 5 juni. Missa inte den!

Text: Marie-Louise Carlberg

Studier

Konstindustriskolan, Göteborg, 1962 – 65

Separatutställningar

21 st, 1988 – 2005

Samlingsutställningar

17 st, 1968 – 2005

Representerad

Nationalmuseum, Stockholm

Röhsska museet, Göteborg

HMK's samlingar

Statens konstråd

Sveriges Allmänna Konstförening

Kommuner och Landsting

Offentliga utsmyckningar

Algusereds daghem, Kungälv, 1989

Ridå, Maleviksskolan, Kungälv 1992

Bukärrsgårdens Service-hus, Kungälv 1995

Ridå, Särögården, Särö 1999

Vara konserthus, Vara 2003

Stipendier

Kungälv Kulturpris 1992

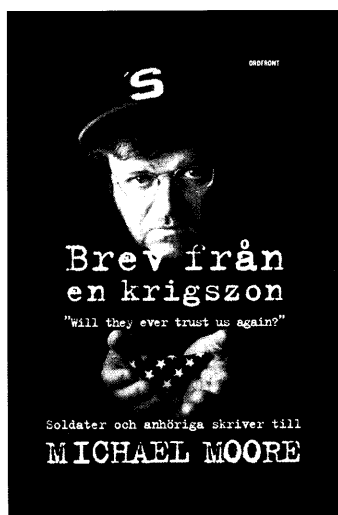
Statliga Arbetsstipendium 1993, 1996 – 97

Längmanska Kulturfonden 1996, 2002

Adlebertska fonden, Sällskapet Gnistan 1997

Göteborg stads Kulturstipendium 2005

Recensioner



Soldater och anhöriga
skriver till Michael Moore
Brev från en krigszon
Ordfront

Det här är en bok som uteslutande består av brev skrivna till Michael Moore. Det som är mest slående är ändå att Michael Moore genom de filmer och framträdanden han gjort, klarat av balansgången att på samma gång vara krigsmotståndare och patriot. Det är alltså alla upptänkliga orsaker till krigsmotståndet i breven.

Gemensamt för alla brevskrivare är att de antingen befinner sig inom armén eller är anhöriga till soldater.

Många har lockats med löftet att de ska få 35.000 \$ till en högskoleutbildning om de tar värvning. Andra ser det helt enkelt som en möjlighet att försörja sin familj.

Det är förvånande att se vilket genomslag Michael Moores filmer och böcker haft. Många har sett *Bowling for Columbine* och boken *Vem har snott mitt land* spridas bland soldaterna och har fått många att ändra mening.

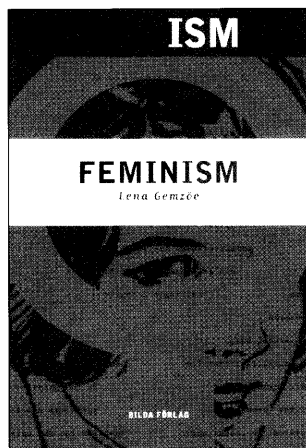
En soldat förlagd i Bagdad berättar att de säljer över hundra piratkopior av *Fahrenheit* på basen och planerar en gemensam visning av filmen.

För många handlar det om att de ser kriget som ett brott mot USA:s konstitution när de väl insett att Irak inte utgjorde något hot.

Det verkligt intressanta är att höra hur de tänker. De representerar många olika sätt att se på kriget, men tillsammans ger det en bra bild av stämningarna inom armén.

Breven är sammanställda innan valet och många uttrycker sig förhoppningsfullt om valet. De ska inte rösta på Bush denna gång försäkrar de och räknade med att få en president som gjorde slut på kriget. Jag undrar bara hur de tänker idag, sedan – hur det nu gick till – Bush fått fyra år till på sig

Caroline Runesdotter



Lena Gemzöe
Feminism
Bilda förlag

Kanske det vardande kvinnopartiet, Feministiskt Initiativ, aktualiserar ambitionerna att verkligen ta reda på vad feminism är. Om inte för annat, så för att bemöta alla dumma argument vi får möta när det plötsligt är möjligt för ett kvinnoparti att komma in i riksdagen.

Lena Gemzöes bok *Feminism* är en alldeles utmärkt vägvisare när det gäller att reda ut vad feminism är och var alla olika varianter av feminism har sina rötter och vad de står för.

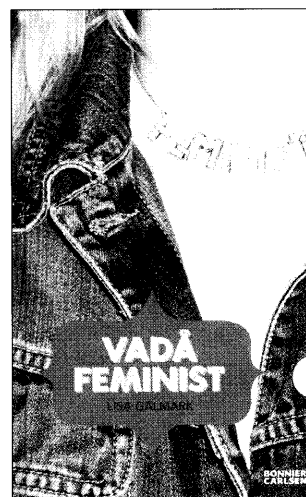
För hur kan det komma sig att vi har en statsminister som deklarerar sig vara feminist, och ändå anser att vi har så långt kvar till jämställdhet.

Begreppet feminism har helt enkelt blivit etablerat och positivt laddat, vilket får som konsekvens att det finns många halvhjärtade feminister. För en sak är att vara överens om att kvinnorna är underordnade i samhället, en helt annan är att vilja göra något åt det.

Lena Gemzöe är föredömligt grundlig. Hon går igenom utveckling och skiljelinjer mellan olika feminism, t.ex. liberalfeminism och radikalfeminism.

Men hon går också igenom hur synen på arbetsfördelningen mellan könen vuxit fram, synen på sexualitet och moderskap. Boken vore inte så grundlig om den inte också kommer in på postmodernism, queer och etnicitet. *Feminism* är helt enkelt en oumbärlig bok.

Caroline Runesdotter



Lisa Gålmark
Vadå feminist
Bonnier Carlsen

Detta är en bok som vänder sig till unga och det här är verkligen en fantastisk hjälpreda för alla som vill ha argument. Vi får stifta bekantskap med alla kvinnliga för-

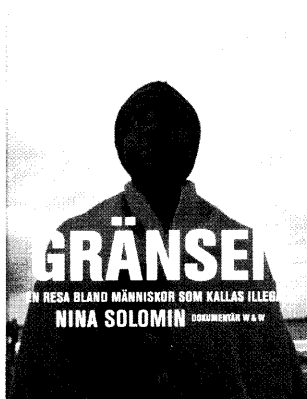
Recensioner

fattare som inte nämns i litteraturhistorien, alla otroliga kvinnor i historien, vars liv och verk händelsevis glömts bort.

Framförallt är detta en bok inriktad på handling. Kolla nyheterna! Räkna bilder och reportage om män och kvinnor, och vem som skrivit. Hur många handlar om folk under 25, hur många om folk från landsbygden. Räkna och jämför och ring sen och påtala snedfördelningen. Gör samma sak i skolan: Vem får ordet? Vem får feedback? Hur är fördelningen i tid? Jämför och ta upp det med läraren.

Boken är försedd med lämpliga utdrag ur skollagen och mängder av tips på utredningar, utredande böcker, nätverk, föreningar och massor med råd om hur det går att förändra sin vardag. Jag njuter när jag läser den här boken. Tänk om alla goda råd omsätts i handling.

Caroline Runesdotter



Nina Solomin
Gränsen
Wahlström & Widstrand

Det händer av och till att vi får höra om båtflyktingar som förlist. Om undermåliga båtar som drivit runt med överlevande eller döda. För oss är människorna på båtarna anonyma, vi vet inte varifrån de kommer eller vad som får dem att ta sådana risker.

Nina Solomin reste till Fuerteventura, en ogästvänlig vulkanö som tillhör ögruppen vi känner som Kanarieöarna, belägen utanför Afrikas kust för att träffa de illegala, immigranterna utan papper.

Fuerteventura är första anhalten för de som lyckas färden från Afrikas kust 100 km rakt ut i Atlanten och kommer fram.

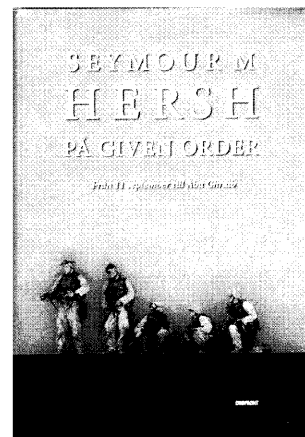
Detta är ingen självklarhet och för många av dem som Nina Solomin möter är det ett under att de överhuvudtaget kom fram. På kyrkogården i Fuerteventura finns rader av gravar för dem som aldrig kom fram levande, de flesta utan namn, bara en inskription i cement för det datum de återfanns.

Båtarna är öppna och bräckliga, packade med flyktingar som fått betala kanske hela familjens besparingar för att komma till Spanien, som de tror. Geografin kan de inte, många tror att de kan ta tåget till Barcelona, däremot har en del mobiltelefoner och med hjälp av dem ser de om de kommit till Spanien, och inte tillbaka till Marocko.

Väl framme tas de om hand av kustpolis, av Röda Korset och Läkare utan gränser. Deras förhoppningar om europeiskt liv visar sig snart överdrivna och många riskerar att skickas tillbaka.

Nina Solomin deltar i spansk-ekonomiska lektioner tillsammans med de illegala, följer med hjälparbetarna och besöker flyktingar på olika anhalter in i spanska samhället. Berättelse fogas till berättelse. Det är inte smickrande att läsa om baksidan av vårt hårt bevakade europeiska välfärdssamhälle.

Caroline Runesdotter



Seymour Hersh
På Given Order
Ordfront

Seymour Hersh är den legendariske amerikanske journalist som blev världskänd när han avslöjade massakern i Song My under Vietnamkriget. Nu är han 68 år gammal, men arbetar oförtrutet vidare.

I mitten av april var han Sverige-aktuell i samband med Grävande Journalisters årliga sammankomst.

De prisbelönade journalisterna på Kalla Fakta som grävt fram historien om omständigheterna kring de utvisade egyptierna, hade draghjälp av Seymour Hersh och han var "med" via storbildskärm. "Läs, läs, och läs, är hans uppmaning till andra journalister, låt sedan fakta tala för sig själva.

Det som är lite nedslående konstaterar denne man som upplevt åtskilliga presidenter, är att Bush är oberörd av alla avslöjanden. Han tycks övertygad om att alltid göra rätt.

Sedan 11 september 2001 har han arbetat med en alternativ amerikansk krigshistoria, ibland ensam, ibland tillsammans med kolleger. *På given order* är historien fram till avslöjandet om de amerikanska övergreppen på Abu Ghreib-fängelset i Bagdad. Bilderna som avslöjade övergreppen hade funnits

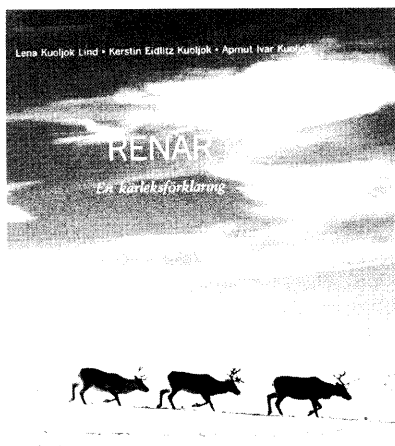
fortsätter på nästa sida

Recensioner

hos det amerikanska TV-bolaget CBS sedan en tid, men det var först när de fått veta att Seymour Hearsh var nyheten på spåret som de tvingades att publicera och därmed var skandalen ett faktum.

På *given order* måste bygga på ett enormt arbete med att få anonyma källor att vittna om det de vet. Ibland ger hans texter en nästan överklig känsla av närvaro i maktens korridorer. Och, även om Bush inte kommer läsa boken, så är den en högst besvärande historia för honom och hans krigspolitik.

Caroline Runesdotter



RENAR En kärleksförklaring

Boken är utgiven av Åjtte, Svenskt Fjäll- och Samemuseum och kan beställas där genom att sätta in 165 kronor på bankgiro: 874-2165

Nog bär vi väl alla inom oss en längtan till Norrland, eller bilden av ett Norrland med vidderna, fjällen, bäckarna, midnattssolen och renarna på väg till sommar- eller vinterviste.

Ett ställe där själen finner ro

Alla dessa föreställningar kommer mig till mötes i en underbar liten

bok som heter "Renar – en kärleksförklaring". Skriven och fotograferad av en etnolog, en fotograf och en renskötare i samisk förening.

Lena – fotografen, har levt med renar och renskötsel hela sitt liv, Kerstin – etnologen, har skrivit om renskötare, fiskare och jägare i norr, Apmut har varit renskötare hela sitt liv.

Sparsam och sparsmakad text och vidunderliga bilder möter läsaren/betraktaren. Och tillsammans med upplevelsen får man information och kunskap. Om vattenkraftsutbyggnaderna som förstört de gamla flyttvägarna för renarna, om avverkning av gammelskog där trädlavarna och hänglavarna fanns som gav näring till renarna, särskilt om våren.

"Men renarna är mer än något man försörjer sig på..." sägs i texten. "Ingen blir renskötare för att tjäna pengar, lika lite som någon t. ex målar tavlor för att bli rik. Det räcker med att överleva. Vad vore vår värld utan konstnärer och renskötare?"

Så poetiskt skriver Apmut Ivar Kuoljok:

*Det är vår och jag
vaktar renar
på Tjadetjavdda
vid kalvningstid
Jag vaktar renarna
under kalvning
skyddar kalvarna
mot rovdjur
Jag vallar renar
på Tjadetjavdda
gläds åt spirande grönska
Vallar tills kalvarna
kommer på grönbete
Valla renar
under kalvningstid
ger glädje och sinnesfrid.*

Erni Friholt



Några gjorde hålen...

Maria Hamberg
och Roine Jansson
Bäckströms förlag, 2004.

Den här boken tycker jag om. Lätt och ledigt språk med illustrationer som lyfter fram olika kvinnliga verkstadsarbetares berättelser.

I bokens inledning presenterar författaren sig själv. Hon har arbetat som svetsare, plåtslagare och truckförare i 25 år.

"Jag ville berätta om våra erfarenheter som arbetare i industrin, hur vi klarat av att dela mäns arbete med män, hur vi klarat av att hantera verktygen och skämten". Bokens titel anspelar på det osynliga arbete som görs i ett gjuteri.

Där gör kvinnorna hål i järnblocken. Att göra dessa hål har ingen status. Men hålen är nödvändiga för där ska kolvar och vevaxlar sedan få plats. Dem sätter männen dit.

De manliga verkstadsarbetarna förknippas med styrka och muskler. I gnistregn bakom mörka glasögon står de och framställer det färdiga resultatet. Det sista avgörande, som kan värderas och berömmas.

Metallindustriarbetareförbundet och Statens Kulturråd har ekonomiskt stöttat utgivningen av boken.

Elly Engstedt

Notiser

SCB har gett ut en liten publikation som går att beställa från nätet. Titeln är:

Löneskillnader mellan kvinnor och män i Sverige

Däri står bland annat:

Kvinnors löner, omräknade till heltidslöner, är i genomsnitt ca 17 procent lägre än männens. Skillnaden har varit ungefär densamma de senaste 20 åren, trots en total politisk enighet om det önskvärda i ökad jämställdhet på lönefrågeområdet.

De omfattande insatserna i form av lagstiftning och propaganda tycks inte ha satt nämnvärda spår i lönerelationerna mellan könen.

För att komma vidare i utjämningsprocessen krävs djupare kunskap om de strukturella förhållanden som ligger bakom lönerna. Denna rapport är avsedd att vara ett bidrag i sammanhanget.

Rapporten tar bl.a. upp följande frågor:

- Hur stor del av löneskillnaderna kan förklaras utifrån den officiella statistiken?
- Vad beror löneskillnaderna mellan kvinnor och män på?
- Vad menas egentligen med lönediskriminering?
- Vad är skillnaden mellan förklaring och bortförklaring i fråga om löneskillnader?

Häftet är 51 sidor långt och kostar 150:- www.scb.se Klicka sedan vidare på **utgivna publikationer**. Denna skrift publicerades oktober 2004.

Vem är ansvarig för säkerheten vid arbetsplatsen?

När det inträffar dödsfall i arbetsplatsolyckor är det ovanligt att någon blir fälld för arbetsmiljöbrott. Om det blir åtal tar det först lång tid att utreda och straffet (om det blir något) blir ofta lågt.

Det är svårt att reda ut vem som har haft ansvaret för arbetsmiljön. Mellan år 2000 och 2003 dog 185 arbetstagare i olyckor på jobbet. Bara tio av olyckorna har hittills lett till fällande domar.

SKTF-tidningen nr. 6/2005

Män räknar med att få högre lön än kvinnor

Det finns en klar könsskillnad vad gäller studenternas förväntningar på vilken lön de ska få. Inom alla utbildningar förväntar sig männen högre lön än vad kvinnorna gör. Exempelvis räknar de flesta kvinnlig vård- och omsorgs-studenterna med en ingångslön på 18000 - 22000 kronor, medan de flesta männen tror på ytterligare två-tre tusen i månaden. Det är TCO som har frågat 2500 studenter.

SKTF-tidningen nr 6/2005

Påven – gudomlig god?

Hela världen flockades till Rom när Johannes Paulus II skulle begravas. Inte mindre än 200 statschefer deltog i ceremonin, och alla medier frossade okritiskt i detaljer om påvens sista sjukdom och om den ståtliga begravningen.

Påven var nästan ensam orsak till Sovjetunionens fall, fick man veta. En stor fredskämpe som sträckte ut handen till andra religioner. Visserligen var han lite gammaldags vad gällde aborter, preventivmedel och homosexualitet, men i övrigt var han ju en god människa.

Den engelska journalisten Polly Toynbee protesterar. I en artikel i *Guardian Weekly* har hon en rasande vidräkning med påvens reaktionära åsikter. Påvens påbud har dödat miljoner människor i regioner där den katolska kyrkan är stark, skriver hon. I länder där 50 procent av befolkningen är smittade av aids, är miljoner av föräldralösa barn offer för Vatikanens politik.

I USA är 4.450 katolska präster anklagade för sexuella övergrepp på barn, något som kyrkan har försökt dölja och utan att ta itu med celibatets förödande verkningar. Men i övrigt är alla former för utomäktenskaplig sexualitet bannlyst. Många människoliv har förstörts genom kyrkans lära att såväl skilsmässa som homosexualitet, abort och preventivmedel är syndigt. Ingen vet hur många fattiga kvinnor som har dött för att de inte fick tillgång till preventivmedel.

”Vid begravningen samlades mullor, rabbiner och alla andra medeltida religioner”, skriver Polly Toynbee. ”Vad är det med religionerna som gör att de förenas i motståndet mot sex? Det uttrycks i förakt för kvinnokroppen och leder till kvinnoförtryck på alla områden. Varför är det så viktigt att kontrollera kvinnornas kroppar?”

Alla behöver en vän i nöden



Text: Elly Engstedt

Bild: Marie-Louise Carlberg

*"Varje tusenmilaresa börjar med ett steg".
Så lyder ett gammalt kinesiskt ordspråk.
Lena Berg har gjort en lång resa.
I dag är hon 58 år och nykter alkoholist.*

Vi träffas en vårdag och hon berättar om sin sjukdom, alkoholism, för mig. Ja, hon använder ordet sjukdom. Hon anser att alkoholism är en obotlig sjukdom, som man aldrig blir frisk från. Men Lena kan leva ett friskt liv, eftersom hon inte använder alkohol. Skulle hon till exempel ta ett glas vin så skulle hennes sjukdom omedelbart visa sig, säger hon. Total avhållsamhet är vad som gäller.

Lång och mödosam resa

Lena har levt nykter i omkring tio år. Det har varit en lång och mödosam resa att komma på fötter igen. Hon har valt att använda sina erfarenheter till att själv arbeta med människor som är alkoholberoende. Jag ber henne berätta lite om sitt liv.

– Jag gifte mig i 20-årsåldern. En

söndagsförmiddag sa min man att han ville skiljas. Vi hade då varit gifta i sex år. Jag var totalt oförberedd, bara gapade och förstod ingenting.

Han packade sina saker och gick. Jag har aldrig sett honom sedan dess. Efteråt fick jag veta att han träffat en annan.

Drack för att må bättre

Jag blev helt förstörd och märkte att när jag drack alkohol så kände jag mig bättre. Då kände jag mig inte så värdelös. Så träffade jag en ny man men jag drog inte ner på mitt drickande. Tvärtom – det accelererade.

Vi fick en dotter och när hon var i treårsåldern separerade vi och jag och min dotter flyttade. Då drack jag ännu mer. Nu hade jag ingen vuxen omkring mig som kunde kommentera min alkoholkonsumtion.

Så småningom var min dotter tvungen att flytta tillbaka till sin pappa.

Ja, så gick åren. Ett par gånger var jag på olika behandlingshem för att få hjälp – men inget tycktes hjälpa i långa loppet. Jag jobbade inom vården och det gick i långa perioder skapligt. Men självklart var det ofta jag inte orkade gå till jobbet, antingen för att jag var full eller bakfull.

Vändpunkten

Lena kommer inte ihåg när hon gav upp sitt förnekande om sina alkoholproblem, när hon insåg att hon var alkoholberoende. Det var väl en insikt som kom smygande, säger hon.

När hon närmade sig 50-årsåldern var det en vän som tipsade om en självhjälpsgrupp för alkoholberoende. Hon följde med honom dit och det var ett stort steg att ta.

Där satt det människor från olika samhällsklasser som såg helt vanliga och normala ut.

En var präst, en polis och någon annan arbetade i affär. Det var människor som hade gjort samma resa i livet som hon, men som verkade klara av att vara nyktra.

Startade en kvinnogrupp

De berättade öppet om sina liv och de problem de haft. Lena började att gå regelbundet i gruppen och fick stor hjälp av det. Men hon kände också att hon ville dela sina problem bara med kvinnor och startade en kvinnogrupp.

Hon kom också i kontakt med kommunens rådgivningsbyrå i alkoholfrågor. Där träffade hon en behandlare som kom att betyda mycket för hennes nykterhet och växande som människa.

Hennes liv började sakta men säkert att förbättras och bli stabilt. Ingenting hände över en natt och det var många gånger en knagglig väg att gå. Det tar tid att bli hel igen och att läka trasiga relationer till andra människor. Att bygga upp en ny tillit efter alla svek.

Utbildade sig

Efter flera års nykterhet kände Lena att hon ville ägna sig åt att hjälpa människor stöd och hjälp att besegra sitt beroende. Hon utbildade sig till behandlingsassistent och arbetar idag bl a med kvinnogrupper.

Lena tycker att kvinnor har speciella problem att prata om i sitt tillfrisknande. Men hon tycker också att det är nödvändigt att gå i blandade självhjälpsgrupper, det vill säga, med både män och kvinnor.

– Att vara kvinna och alkoholist handlar mycket om SKULD och SKAM, säger Lena med eftertryck.

Man har gjort sina barn illa i sin sjukdom, man har svikit flera gånger. Det är mycket man måste älta och älta i sitt tillfrisknande. Det är enda sättet att bli fri – att prata om vad som varit för att sedan kunna lämna det och gå vidare.

I dag har Lena en fin relation till sin dotter. Hon känner tacksamhet och glädje över livet. Det som har varit har varit och livet är idag och nu. Det fanns en tid som handlade mycket om vad som gått förlorat, vad som kunde ha varit.

En dag i taget

Men de tankarna finns inte längre utan tvärtom känner Lena att hon är den person hon är i dag tack vare allt hon har gått igenom. Livet kan trots allt bara levas en dag i taget och det är viktigt att ta vara på varje dag.

Givetvis finns det mörka stunder ibland – men det hör också livet till. Det ligger stor klokhets i följande ord: ”Gud, ge mig kraft att förändra det jag kan, mod att acceptera det jag inte kan förändra och förstånd att inse skillnaden.” De orden försöker Lena tänka på varje dag.

Även om Lena har varit nykter så länge går hon regelbundet på möten, både i blandade grupper och i kvinnogrupper. Hon säger att det kommer hon att fortsätta med, för det finns alltid något man kan dela med sig av och någonting man själv kan få.



VÄRLDSKVINNOMARSCHEN – mot fattigdom och våld mot kvinnor för rättvisa och kvinnofrid

För fem år sedan gick kvinnorna ut på gatorna i stora skaror. Vi var 35 000 i Bryssel, 20 000 i New York. Vi presenterade en politisk plattform med 17 praktiska krav. Vi krävde utplåning av fattigdomen och ett slut på våldet mot kvinnorna.

I Washington överlämnade vi dessa krav till Världsbanken, till Internationella Valutafonden och till FN. Vi påpekade det uppenbara: "Vi representerar över hälften av mänskligheten. I nuläget utför vi det mesta av det arbete som krävs för att upprätthålla liv och mänsklighetens fortlevnad. Men alltför ofta undervärderas vår ställning i samhället".

Inte ett enda konkret svar har kommit hittills... Hur länge ska detta få fortgå?

Nu börjar det jäsa i kvinnoleden

Vi har oförtrutet fortsatt att försvara våra krav. Vi har deltagit i alla Sociala Fora runtom i världen, vi har byggt upp arbetsgrupper via nätet. Med andra ord: det pågår ett febrilt liv bortom strålkastarljuset, benämnt ickevåld, eller subversiv verksamhet, beroende på vem man frågar. Vi bygger fundamentet för den värld vi vill ha.

Världskvinnomarschen år 2005 har börjat sin resa runt världen den **8 mars i Sao Paulo, Brasilien. 40 000 kvinnor var på gatorna.** Med på resan finns Kvinnornas världsmanifest för medmänsklighet (The Women's Global Charter for Humanity) och ett solidaritetslapptäcke (där varje land syr på sin 50x50 cm stora bit). Genom 53 länder och alla kontinenter går budkavlen och överallt dit den kommer blir det mottagning och manifestationer. **28 – 29 maj stora festligheter i Marseille.**

Den **4 juni** kommer stafetten till **Köpenhamn** och den **5:e till Malmö**. Även i Sverige startade vi vår marsch den **8 mars på Gustav Adolfs Torg i Göteborg** i Världskvinnomarschens namn.

Omkring 2000 var där. **Den 2 april** anordnade vi ett seminarium på temat Kvinnor och krig, också i **Göteborg**.

I **Stockholm** förbereds ett Feministforum till maj, den 4 juni finns vi i **Köpenhamn** för att ta emot stafetten med manifestet och lapptäcket, den 5 juni blir det festligheter i **Malmö. Midsommardagen sjunger vi Världskvinnomarschsånger på Orust.**

Karlstad har haft utställning på biblioteket och förbereder nu seminarium, fest, teater och marsch till den **3 september i Morokulien**, på gränsen mellan Sverige och Norge.

I **Borlänge** koncentrerar sig Världskvinnomarschgruppen på den tilltagande privatiseringen.

I **Uppsala** och **Stockholm** har man inriktat sig på aktioner i samband med våldtäkter och stöd till kvinnojourer. Många mindre aktioner också på andra platser.

Allt ska kulminera den **17 oktober** då budkavlen anländer till **Burkina Faso i Afrika** och en 24 timmar lång manifestation runt om i världen kommer att avsluta den stora marschen.

Vi inbjuder er alla att vara med. **Anmäl er till: vk-marschen@yahoo.se**

Gå också in på den internationella hemsidan: **www.worldmarchofwomen.org** och bli glad. Där kan man följa marschen runt världen i härliga bilder. Vår egen hemsida är under utarbetande.

För mer information kontakta marschens eget mobilnummer: 0739-57 40 28, eller Erni Friholt 0304-512 15
Ianthe Holmberg 031-96 00 78
Världskvinnomarschhälsningar
Malin Beeck 0739-91 88 34
e.u. Aase Bang 054-18 99 61

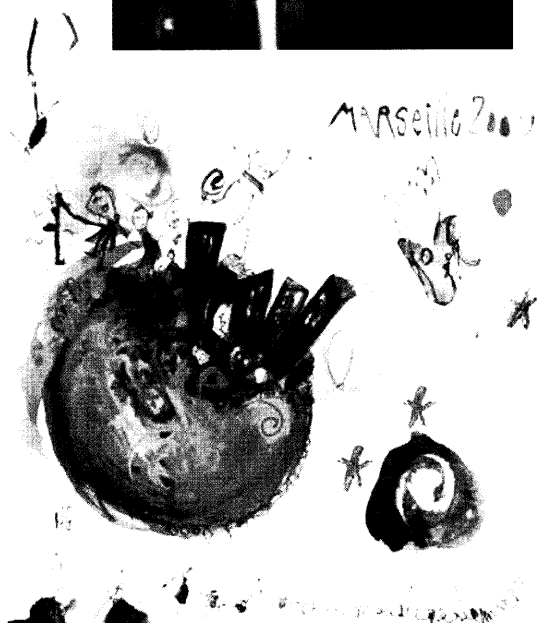
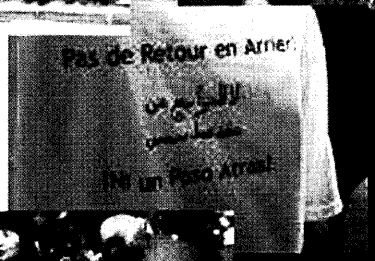
Text: Erni Friholt



*Kvinnor från världens alla hörn
på marsch för fred och rättvisa –
mot våld och fattigdom*



Beijing 15



New-York 08-06-2000

Svenska Kvinnors Vänsterförbund

Politisk och ekonomisk kunskap till kvinnor i Bolivia

SKV/Lund står i begrepp att ansöka om SIDA-bidrag hos Forum Syd, för ett projekt kallat "Politiska och ekonomiska medvetandeprocesser hos kvinnor i Bolivia".

Man planerar att utbilda cirka 30 kvinnliga ledare i ett lands demokratiska processer, och Bolivias demokratiska processer i synnerhet.

Var och en av dessa 30 kvinnor ska i sin tur vidarebefordra sina insikter och kunskaper till ytterligare 15 kvinnor, vilka de sedan reser runt tillsammans med i kommunerna i Cochabamba-regionen för att starta arbets- och studiegrupper.

Man räknar med att totalt nå cirka 450-500 kvinnor, vilka alla arbetar inom jordbruk och hantverk.

Det övergripande målet för projektet är att alla dessa kvinnor, nu utrustade med djupare kunskaper och större självförtroende, ska kunna och vilja ta steget ut till ett större samhällsengagemang på lokal, respektive regional politisk nivå.

Som projektet är rubricerat ingår även kunskapsinhämtande av lagar och ekonomi.

Margareta Siewert och Margareta Nordh

Information om vk-marschen VÄRLDSKVINNOMARSCHEN 2005 till Morokulien den 3-4 september.

Du kommer väl med?

Vi samlas i Charlottenberg och går fem-sex kilometer fram till fredsmonumentet i Morokulien, rest till minne av den fredliga unionsupplösningen 1905. Där möter vi norska kvinnor som kommer från Magnor.

(Det går även bussar från Charlottenberg för dem som föredrar det).

Lördag önskas vi välkommen av kommunalrådet i Eda kommun, körsång och norska och svenska talare. Lördag kväll blir det fest i Eda Folkets Park.

Söndag blir det ett seminarium med bland andra Berit Ås och Inger Hammar.

För dem som vill, blir det utflykt till Eda Skans och glasmuseet i Eda.

Övernattning i stugby, måltider i värdshuset. Facila priser!

Information och anmälan:

Margareta Tauberman, 054-18 44 59 eller Aase Bang, 054-18 99 61.

e-post: info@svenskakvinnor.nu.



Hyr en vecka i GESUNDA i Dalarna, nära Siljan

För semester och för mindre konferenser.

Fyra fasta bäddar plus två extra, samt

Lillstuga med två bäddar.

Storstuga med öppen spis, kök, lättskött med kyl och frys, dusch, toalett, varmt och kallt vatten.

Medtag sängkläder och handdukar.

Pris: 2.500 kronor per vecka.

Vid bokning:

08-777 60 25, 070-728 37 88,

08-649 30 18

**Svenska Kvinnors Vänsterförbund,
SKV**

Tegelviksgatan 40, 116 41 Stockholm,
tel. 08-640 92 05

Visdomsord från Almanackan

Enda sättet att få en vän är att vara en.

Du är aldrig för gammal för att bli yngre.

Och så var det damen som sa till bilhandlaren:

Om du får en stund över så håll käft.

Vägen blir till medan vi går.

Det samlas inte damm på den som är ute i blåsväder.

Jag har inte råd att slösa bort min tid på att tjäna pengar.

En vän - en människa som vi känner mycket väl men som vi ändå håller av.

Svenska Kvinnors Vänsterförbund

Tegelviksgatan 40, 116 41 Stockholm
tel. 08-640 92 05
e-post: skvstockholm@telia.com

Linnégatan 21 B, 413 04 Göteborg
(månd-fre 13-15) tel. 031-14 40 28
e-post: skvgoteborg@telia.com

Postgiro: 50 50 95-0
e-post: info@svenskakvinnor.nu
Hemsida: www.svenskakvinnor.nu

*SKV är partipolitiskt obundet och verkar för ett demokratiskt samhälle
med en ekonomi som inte bygger på profit utan på människors behov,
ett samhälle fritt från alla former av förtryck*

Förbundets målsättning är:

att verka för jämställdhet mellan kvinnor och män
och för ett rättvist samhälle där alla har ett menings-
fullt arbete,
att verka för ett samhälle där alla barn är trygga
och har lika värde, oavsett föräldrarnas ekonomiska
situation, etniska tillhörighet eller nationalitet,
att verka för fred, allt framtidsarbets grundval,
att verka för skydd av vår egen och framtida
generationers samhälle,
att verka för solidaritet mellan folken, särskilt
solidaritet med kvinnor, som i regel är hårdast
drabbade av förtryck och exploatering,
att bekämpa all kommersiell exploatering av
såväl vuxna som barn.

SKV har i korthet följande historia:

År 1914 bildades Föreningen Frisinnade Kvinnor
under parollen "Mot krigspsykos, för demokrati och
kvinnans likställighet".

År 1932 utvidgades förbundet så att samarbete blev
möjligt med alla kvinnor som önskade en samhälls-
utveckling i vänsterriktning. Då fick förbundet sitt
nuvarande namn.

År 1946 anslöt sig Svenska Kvinnors Vänsterförbund
till Kvinnornas Demokratiska Världsförbund, KDV
(Women's International Democratic Federation).
KDV har konsultativ status hos FN:s ekonomiska
och sociala råd hos Unesco. Denna status innebär
rätt att yttra sig vid sammanträden och framlägga
egna förslag.

Välkommen som medlem i SKV!

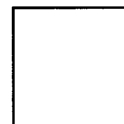
☐ Ja, jag vill gärna bli medlem i SKV
PG: 50 50 95-0

☐ Ja, jag vill gärna prenumerera på Vi Män
Pren: 4 nr/år 150 kronor. PG: 90 24-1

Namn:

Adress:

Postadress:



SKV
Linnégatan 21 B
413 04 Göteborg

Posttidning B

Returadress:

SKV

Linnégatan 21 B

413 04 GÖTEBORG

BEGRÄNSAD

EFTERSÄNDNING

Vid definitiv eftersändning
återsänds försändelsen med
nya adressen på baksidan